

Redakcja: Grzegorz Gil (dyrektor IEŚ), Anton Saifullayev
(zastępca dyrektora IEŚ), Agnieszka Zajdel (sekretarz redakcji),
Spasimir Domaradzki, Bartłomiej Krzysztan, Damian Szacawa,
Agata Tatarenko

Nr 1711 (214/2026) | 01.10.2026

ISSN 2657-6996
© IEŚ

Andrzej Szabaciuk

„Z nami Bóg” – wykorzystanie przez Rosję relikwii i ikon w wojnie przeciwko Ukrainie

Od początku pełnoskalowej wojny z Ukrainą władze Rosji oraz Patriarchat Moskiewski systematycznie przekształcają prawosławne *sacrum* w narzędzie prowadzenia wojny. Masowe wysyłanie na front kopii ikon i relikwii świętych przestało pełnić wyłącznie funkcję wsparcia duchowego, a stało się zinstytucjonalizowanym mechanizmem legitymizacji wojny. Kreml i Cerkiew stosują specyficzny religijno-militarny synkretyzm, w którym tzw. procesje frontowe służą sakralizacji inwazji, duchowej aneksji terytoriów okupowanych oraz mobilizacji żołnierzy wokół mitu o eschatologicznym starciu Rosji z Zachodem.

Symboliczne ikony i „specjalna operacja wojskowa”. Patriarcha moskiewski Cyryl od początku pełnoskalowego etapu wojny przeciwko Ukrainie zaangażował się nie tylko w werbalne wspieranie agresji i sakralizowanie wojny ([„Komentarze IEŚ”, nr 1699](#)), ale także w działania symboliczne. Pierwszym, głośnym przykładem tego typu aktywności było poświęcenie ikony Matki Boskiej Augustowskiej ofiarowanej 13 marca 2022 r. dowódcy Federalnej Służby Wojsk Gwardii Narodowej gen. Wiktorowi Zołotowowi wraz ze słowami: „Tę ikonę chciałbym przekazać naszej świątyni wojskowej w parku *Patriot* – świątyni Zmartwychwstania Pańskiego. Niech inspirować młodych żołnierzy składających przysięgę i wkraczających na drogę obrony Ojczyzny. A ponieważ pan, Wiktorze Wasiljewiczu, stoi na czele Rosgwardii, chciałbym, aby ta ikona znalazła się właśnie w szeregach Rosgwardii Federacji Rosyjskiej”. Na co Zołotow miał odpowiedzieć: „Chcę przekazać wam i wszystkim obecnym tu parafianom, że wojska Gwardii Narodowej wspólnie z Siłami Zbrojnymi Federacji Rosyjskiej wykonują wszystkie postawione przed nimi zadania w trakcie tej wojskowej operacji i chcę powiedzieć, że nie wszystko idzie tak szybko, jak byśmy chcieli... Ale krok po kroku zmierzamy do wyznaczonego celu. Zwycięstwo będzie nasze, a ta ikona będzie chronić rosyjskie wojsko i przyspieszy nasze zwycięstwo”¹.

Warto podkreślić głęboką symbolikę tego gestu. Ikona Matki Boskiej Augustowskiej jest immanentnym elementem mitologii związanej z „wojną ojczyźnianą” z lat 1914-1918. Jej powstanie było bezpośrednim następstwem starć pod Augustowem. Według ówczesnych przekazów rosyjskim żołnierzom miała się wówczas ukazać Matka Boska z Dzieciątkiem, która prawą dłonią wskazywała zachód, ukazując tym samym pozycję wroga. W rosyjskiej mitologii imperialnej ten wyjątkowy wizerunek stał się kolejnym – po ikonach Matki Boskiej Kazańskiej (1612 r.) oraz Smoleńskiej (1812 r.) – sakralnym symbolem opieki Opatrzności nad armią, która broni Rosji przed zagrożeniem nadciągającym z Zachodu.

Od początku pełnoskalowej wojny kopie tej ikony są systematycznie wysyłane z Rosji do strefy walk (m.in. na Donbas). Przykładowo, wiosną 2023 roku organizacje takie jak „Weterani Rosji” (ros. *Ветераны России*), organizując konwoje z zaopatrzeniem dla jednostek frontowych, oficjalnie przekazywały żołnierzom wizerunki Matki Boskiej Augustowskiej.

Przekazywanie ikon na obszary okupowane i bezpośrednio na linię frontu jest zjawiskiem powszechnym. W ten kontekst wpisała się również wizyta Władimira Putina w strefie przyfrontowej w połowie kwietnia 2023 r., która ze względu na obecność rosyjskiego przywódcy nabrała szczególnego znaczenia politycznego. Prezydent Rosji

¹ Патриарх РПЦ передал икону руководителю Росгвардии. Зо́лотов: «э́та икона ускори́т нашу победу», Крым Реалии, Раде Свобода, 14.03.2022, <https://ru.krymr.com/a/news-kiril-podaril-ikonu-zolotovu/31752323.html> [30.09.2026].

ofiarował wówczas dowódcom wojskowym kopię ikony Zbawiciela Nie Ludzką Ręką Uczynionego (ros. *Спас Нерукотворный*), której oryginał przechowywany jest w Galerii Tretiakowskiej w Moskwie. Zanim upowszechniły się nowożytnie flagi państwowe, w czasach Rusi i późniejszym Cesarstwie Rosyjskim wizerunek ten pełnił funkcję najważniejszego sztandaru bojowego. Zgodnie z rosyjskim mitem imperialnym pod tym właśnie znakiem wojska Dymitra Dońskiego miały walczyć na Kulikowym Polu w 1380 r. Współcześnie ikona ta uzyskała oficjalny status głównego wizerunku sakralnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej. Jej nierozzerwalny związek z wojskiem zyskał wręcz wymiar materialny: ta centralna ikona, wyeksponowana w monumentalnej Głównej Świątyni Sił Zbrojnych w podmoskiewskiej Kubince, została napisana na deskach pochodzących z XVIII-wiecznej ławety armatniej, a konstrukcję ramy wzmocniono fragmentami kolb karabinów Mosin z okresu II wojny światowej. Co znamienne, koszty stworzenia tej ikony pokrył z prywatnych środków sam Władimir Putin.

Przykładem współczesnej mitologii wojennej jest doniecka Ikona Matki Bożej Zmiękczenia Złych Serc (ros. *Умягчение злых сердец*), która zyskała w rosyjskiej przestrzeni wojskowej oficjalny status „ikony frontowej”, a jej wyreżyserowane peregrynacje stanowią kluczowy element kremlowskiej polityki sakralizacji wojny. Legenda tego wizerunku była intensywnie budowana m.in. wokół ciężkich walk o Wołnowchę i Mariupol na początku 2022 r. Jednak szczególny rozgłos ikona zyskała znacznie wcześniej, w sierpniu 2014 r., kiedy to miała rzekomo zacząć obficie wydzielać mirrę w trakcie walk w okolicach Doniecka, co rosyjska propaganda natychmiast okrzyknęła cudem potwierdzającym boskie wsparcie dla „separatystów”. Do podobnego „cudu” miało dojść ponownie w 2023 r. Od tego czasu kapelani wojskowi systematycznie obwożą wizerunek wzdłuż linii frontu oraz po tyłowych szpitalach z ciężko rannymi żołnierzami, próbując nadać odniesionym przez nich ranom sakralny sens i podnieść morale. Trasa tych procesji jest stale poszerzana, czego przykładem było uroczyste sprowadzenie ikony w listopadzie 2024 r. do Sewastopola na anektowanym Krymie w celu duchowej mobilizacji tamtejszych garnizonów².

Powszechne modlitwy o zwycięstwo. W maju 2023 r. patriarcha Cyryl zainicjował Ogólnorosyjskie Modły o Zwycięstwo (ros. *Всероссийский молебен о Победе*). W ramach tej akcji, trwającej do jesieni 2023 r., relikwie św. Jerzego Zwycięzcy przemierzały setki miast, docierając także na terytoria ukraińskie znajdujące się pod rosyjską okupacją. Pod koniec sierpnia 2023 r. trafiły one m.in. do okupowanego Ługańska, Mariupola i Sewastopola, gdzie odprawiono uroczyste nabożeństwa w intencji zwycięstwa rosyjskiego oręża. Zgodnie z oficjalnymi założeniami Patriarchatu Moskiewskiego, akcja ta miała charakter nie tylko religijny, ale w równej mierze państwowy, stanowiąc element „narodowej mobilizacji w celu wsparcia obrońców”. Relikwie celowo dostarczano w pobliże linii frontu, aby przekonać rosyjskich żołnierzy o eschatologicznym charakterze i słuszności prowadzonych działań wojennych. Święty Jerzy Zwycięzca jest od lat kreowany na oficjalnego patrona rosyjskich sił zbrojnych. Z jego postacią nierozzerwalnie związana jest tzw. „wstążka św. Jerzego” – stanowiąca część mitologii wielkiej wojny ojczyźnianej, a jednocześnie będąca symbolem rosyjskiego imperializmu, poparcia dla aneksji Krymu, separatyzmu Donbasu, a obecnie „specjalnej operacji wojskowej”.

W 2024 r. Ogólnorosyjskie Modły o Zwycięstwo były kontynuowane, ale tym razem ich symbolem stała się Matka Boska Kazańska. Wybór tej ikony w 2024 r. nie był przypadkowy³. W rosyjskiej tradycji imperialnej pełni ona funkcję głównej orędowniczki ratującej Rosję w chwilach największego, egzystencjalnego zagrożenia ze strony wroga. Z ikoną tą związane są wypędzenie Polaków z Kremla w 1612 r. (co od 2005 r. obchodzone jest jako Dzień Jedności Narodowej), po części także zwycięstwo nad Napoleonem, a nade wszystko potężny sowiecko-prawosławny mit o obnoszeniu wizerunku wokół oblężonego Leningradu w czasie Wielkiej Wojny Ojczyźnianej. Jej kopie miał nosić przy sobie generalissimus Aleksander Suworow oraz marszałek Gieorgij Żukow.

Relikwie Aleksandra Newskiego i Dymitra Dońskiego. Z inicjatywy ministra obrony RF Andrieja Biełousowa w 2026 r. władze Rosji zdecydowały o skierowaniu na front relikwii św. Aleksandra Newskiego, którego patriarcha

² Чудо на фронте. Мироточит икона Умягчение злых сердец – Донецкая, ее возят по российским войскам, Спас, <https://www.youtube.com/watch?v=nAVn1F1Kh8s&t=10s> [30.09.2026].

³ Всероссийский молебен о Победе с принесением Казанской иконы Божией Матери, Комиссия Русской Православной Церкви по развитию паломничества, https://palomnikofficial.ru/news/05_05_2024 [30.09.2026].

Cyryl uczynił patronem Wojsk Lądowych. Warto przypomnieć, że od 2020 r. – czyli od momentu oddania do użytku Głównej Świątyni Sił Zbrojnych w Kubince – poszczególnym rodzajom wojsk formalnie przypisano określonych świętych jako patronów: św. Eliaz został patronem Wojsk Powietrznodesantowych, św. Barbara – Strategicznych Wojsk Rakietowych, a św. Andrzej oraz św. adm. Fiodor Uszakow – Marynarki Wojennej. W oficjalnej narracji Aleksander Newski jest uosobieniem konsekwentnej walki z Zachodem (Szwedami, Litwinami czy Krzyżakami) przy jednoczesnej lojalności wobec Wschodu, reprezentowanego przez Złotą Ordę. To właśnie w imię umocnienia własnej władzy książę Aleksander oddał w wasalną zależność od Mongołów Wielki Nowogród.

Relikwie Aleksandra Newskiego, które wczesną wiosną trafiły na front, miały posłużyć nie tylko do podnoszenia morale rosyjskich żołnierzy. Według dostępnych informacji wykorzystywano je także podczas specyficznych nabożeństw o „przezwycięzenie kryzysu paliwowego” i udrożnienie logistyki wojskowej na Krymie oraz w obwodzie donieckim. Operacja ta zakończyła się jednak wizerunkową porażką – według niepotwierdzonych doniesień ukraińskich mediów oraz części rosyjskich blogerów wojennych 14 lipca 2026 r. ciężarówka przewożąca relikwie na Donbas została namierzona i zniszczona w ataku ukraińskich dronów. W wyniku uderzenia zginęło kilku eskortujących ją żołnierzy, a część relikwii uległa zniszczeniu⁴. Władze na Kremlu konsekwentnie ignorują te doniesienia.

Największy rozgłos zyskała jednak peregrynacja relikwii Dymitra Dońskiego – dowódcy wojsk moskiewskich w zwycięskiej bitwie na Kulikowym Polu (1380 r.), kanonizowanego w 1988 r. Złożony relikwiarz z częścią jego prawej dłoni obwożono wzdłuż linii frontu. Zwieńczeniem tej akcji było dostarczenie szczątków na kurhan Saur-Mogiła w okupowanym obwodzie donieckim 8 września 2026 r., w rocznicę obchodzonego w czasach sowieckich Dnia Wyzwolenia Donbasu. Zorganizowano tam uroczystości z udziałem wojskowych. 30 września 2026 r. pojawiły się trudne do zweryfikowania informacje, że relikwie zostały utracone w wyniku ukraińskiego ataku, ale zdementowała je Rosyjska Cerkiew Prawosławna⁵ ([Komentarze IEŚ, nr 1699](#)).

Te głośne, odgórnie reżyserowane operacje stanowią jednak zaledwie część szerszego zjawiska. Dystrybucja relikwii na froncie przybiera niekiedy formę zorganizowanych akcji polityczno-wojskowych. Przykładem mogą być działania Anatolija Lisicyna, byłego gubernatora obwodu jarosławskiego i obecnego deputowanego do Dumy Państwowej, który przekazał pod koniec 2023 r. walczącym w Ukrainie żołnierzom kontraktowym ze swojego regionu relikwiarz apostoła Bartłomieja. Skalę i absurdalność tego proceduru doskonale obrazują doniesienia z końca 2025 r., kiedy to bojownicy czeczeńskiej jednostki „Achmat” poinformowali o otrzymaniu wręcz całej „kolekcji” relikwii. Do ich oddziału trafił zestaw obejmujący m.in. fragmenty szczątków św. Mikołaja, Matrony Moskiewskiej, Piotra i Fewronii z Muromia oraz Łukasza Krymskiego. Znamienne jest również, że na zatopionym przez Ukrainę w 2022 r. krążowniku „Moskwa” znajdowały się relikwie Drzewa Krzyża Świętego.

Wnioski. Wysyłanie relikwii świętych oraz kopii symbolicznych ikon na ukraiński front stanowi zinstytucjonalizowaną odpowiedź Rosji i Patriarchatu Moskiewskiego na narastający kryzys morale w szeregach armii rosyjskiej. W obliczu rosnących strat i wyczerpującej wojny pozycyjnej obecność prawosławnego *sacrum* w okopach i wojskowych punktach sanitarnych ma pełnić funkcję wsparcia duchowego. Rosyjscy kapelani, obwożąc relikwie świętych po strefie walk, oferują rosyjskim żołnierzom specyficzną formę frontowego talizmanu, próbując nadać walce wyższy, sakralny sens, co w założeniu ma niwelować strach i zapobiegać dezercjom oraz defetyzmowi.

Na poziomie strategicznym praktyka ta służy bezpośredniej duchowej legitymizacji agresji, przekształcając w świadomości społecznej konflikt o terytorium w wojnę o charakterze eschatologicznym. Świadomy dobór symboli – jak ikona Matki Bożej Kazańskiej, relikwie obrońcy Rusi Dymitra Dońskiego czy uosabiającego walkę z Zachodem Aleksandra Newskiego – ma utwierdzać rosyjskie wojsko i społeczeństwo w przekonaniu, że Rosja nie

⁴ *Мобилизованные святые: одни сломали, другие – потеряли*, Новая Газета Европа, 15.07.2026, <https://novayagazeta.eu/articles/2026/07/15/mobilizovannye-sviatyni-odni-slomali-drugie-poteriali> [30.09.2026].

⁵ *В церкви назвали слухи о потере мощей Дмитрия Донского злонамеренным вымыслом*, Дзен, 30.09.2026, <https://dzen.ru/a/ar0bMowtABJAoaRm> [01.10.2026].

prowadzi wojny napastniczej, lecz realizuje „świętą” misję cywilizacyjną obrony państwa przed zagrożeniem z zewnątrz. Agresja na Ukrainę zostaje w ten sposób wtłoczona w ramy historycznego mitu o obronie Świętej Rusi przed zdeprawowanym i wrogim Zachodem.

Frontowe peregrynacje dowodzą również pełnej symbiozy „tronu i ołtarza”, w której Rosyjska Cerkiew Prawosławna występuje *de facto* jako ideologiczny pion Ministerstwa Obrony. Włączenie relikwii w system zarządzania operacyjnego – czego skrajnym przypadkiem były próby modlitewnego przezwyciężania kryzysu logistycznego na froncie za pomocą relikwii Aleksandra Newskiego – obnaża postępującą militaryzację prawosławnej obrzędowości. Cerkiew nie tylko błogosławi działania zbrojne, ale wręcz adaptuje własną teologię na potrzeby bieżącej taktyki dowództwa wojskowego, całkowicie zatracając przy tym ewangeliczny wymiar swojej misji.

Dopełnieniem tego procesu sekurytyzacji jest planowana na polityczne zamówienie Kremla kanonizacja Aleksandra Suworowa, dowódcy wojskowego odpowiedzialnego m.in. za rzeź warszawskiej Pragi w 1794 r. Świadczy to o ostatecznym kształtowaniu się nowej „religii państwowej” Federacji Rosyjskiej, w której do panteonu świętych trafiają już nie tylko męczennicy za wiarę, lecz także skuteczni egzekutorzy imperialnej woli państwa. Zderzenie tego zideologizowanego mistycyzmu z brutalną rzeczywistością współczesnego pola walki – czego symbolem było rzekome zniszczenie relikwii przez ukraińskie drony – pokazuje absurdalność prób zastąpienia braków logistyczno-wojskowych interwencją Opatrzności.